

Bogdan Ślusarz

Uniwersytet Zielonogórski

WYKORZYSTANIE FUNDUSZY UNII EUROPEJSKIEJ W LATACH 2004-2006 NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Streszczenie: Dobre doświadczenia przedakcesyjne znalazły zastosowanie w skutecznym wykorzystaniu wsparcia w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego w latach 2004-2006. Ponad 80 milionów euro przyznanych dla województwa lubuskiego było zorientowanych głównie na infrastrukturę drogową, komunalną i społeczną, a współpraca transgraniczna finansowana była przez Inicjatywę Wspólnotową INTERREG III A, której cel stanowiło wspieranie zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju w sferze gospodarczej, społecznej i kulturalnej na pograniczu polsko-niemieckim. Istotny wpływ na rozwój regionu miały też SPO WKP oraz SPO RZL.

Słowa kluczowe: integracja europejska, współpraca transgraniczna, rozwój regionalny, fundusze strukturalne.

1. Wstęp

W pierwszym okresie finansowania po wejściu Polski do Unii Europejskiej, w latach 2004-2006, zarządzanie funduszami strukturalnymi odbywało się ze szczebla Ministerstwa Rozwoju Regionalnego powołanego 31 października 2005 r.

Głównymi priorytetami MRR było:

- tworzenie systemu zarządzania środkami unijnymi, gwarantującego właściwą i terminową realizację programów finansowanych z funduszy Unii Europejskiej,
- opracowanie Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007-2015, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju regionalnego,
- przygotowanie Polski do przyszłego okresu budżetowego Unii Europejskiej na lata 2007-2013,
- współpraca z samorządem terytorialnym w zakresie rozwoju regionalnego,
- współpraca z Komisją Europejską zapewniającą realizację polityki spójności.

Na realizację Narodowego Planu Rozwoju 2007-2006 Polska otrzymała środki z budżetu Wspólnoty w wysokości 12,8 mld euro, z czego największe wsparcie, ok. 8,3 mld euro, przeznaczone były na przedsięwzięcia współfinansowane z czterech funduszy strukturalnych:

- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR),
- Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS),
- Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOR),
- Instrumentu Finansowego Wspierania Rybołówstwa (IFWR).

Ponadto wysokość interwencji z Funduszu Spójności na realizację dużych inwestycji z zakresu infrastruktury transportowej i ochrony środowiska została określona na poziomie 4,2 mld euro. W ramach NPR przewidziano także realizacją Inicjatywy Wspólnotowych EQUAL i INTERREG, na które przeznaczono środki w wysokości 0,3 mld euro (z EFS i EFRR) [*Raport z pierwszego roku... 2006*, s. 7-9].

Jak z podanych zapisów wynika, nazwa MRR przekładała się na konkretne działania w regionach, głównie w zakresie funduszy strukturalnych.

W przypadku województwa lubuskiego największe znaczenie w rozwoju regionu miał Zintegrowany Program Rozwoju Regionalnego oraz INTERREG III A.

Celem niniejszego opracowania jest próba oceny, w jakim stopniu trafnie zainwestowano środki pomocowe Unii Europejskiej w województwie lubuskim w pierwszym okresie finansowania, tj. w latach 2004-2006.

Metodologia badań dostosowana została do poziomu geograficznego, w tym przypadku do regionu, tj. według nomenklatury statystycznej Unii Europejskiej NUTS 2 (NUTS skrót od fr. *Nomenclature des Unites Territoriales Statistique*, ang. *Nomenclature of Units for Territorial Statistics*) – standard geokodowania rozwinięty w Unii Europejskiej na potrzeby identyfikowania statystycznych jednostek terytorialnych (zobacz: Europejski Urząd Statystyczny, Eurostat). Odnośnie do realizacji celu artykułu przeprowadzono wstępne badania pierwotne z wykorzystaniem techniki wywiadu bezpośredniego i telefonicznego. Ponadto przeanalizowano wtórne źródła informacji w formie danych statystycznych, materiałów z konferencji naukowych oraz stron internetowych. Dokonano również analizy literatury fachowej w postaci opracowań zwartych i artykułów z zakresu podejmowanej problematyki.

2. Region lubuski w przestrzeni europejskiej

Województwo lubuskie to 83 gminy wchodzące w skład 14 powiatów, w tym 12 ziemskich i dwóch grodzkich (Gorzów Wlkp. i Zielona Góra), leży ono w środkowo-zachodniej części Polski i graniczy: na północy z województwem zachodniopomorskim, na wschodzie z województwem wielkopolskim, na południu z województwem dolnośląskim. Od zachodu granica regionu stanowi jednocześnie granicę państwa z Niemcami, sąsiadując bezpośrednio z krajem związkowym Brandenburgią oraz, w południowym odcinku granicy, z wolnym krajem związkowym Saksonią. Lubuski odcinek polsko-niemieckiej granicy wynosi 143 kilometry.

Duży udział w strukturze wytwarzanego w regionie produktu krajowego brutto mają szeroko pojęte usługi (59%), zaliczane do tzw. III sektora gospodarki. W grupie tej najbardziej znaczącymi działaniami są handel, usługi niematerialne oraz usługi finansowe. W porównaniu z innymi województwami lubuskie charakteryzuje się naj-

wyższym w Polsce udziałem usług nierynkowych w strukturze wartości dodanej brutto [*Strategia Rozwoju...* 2000, s. 66].

W zakresie potencjału przemysłowego województwo zalicza się do regionów średnio zindustrializowanych. Charakterystyczne dla tego obszaru jest występowanie różnej wielkości zakładów przemysłowych, działających w małych miejscowościach, w tym również na obszarach wiejskich, niejednokrotnie w oparciu o lokalne zasoby surowcowe. Reprezentowane są tu niemal wszystkie gałęzie przemysłu przetwórczego. W grupie większych przedsiębiorstw znaczącą pozycję mają firmy zaliczane do przemysłu chemicznego, celulozowo-papierniczego, motoryzacyjnego, elektronicznego, drzewnego, meblarskiego, spożywczego, tekstylno-konfekcyjnego, materiałów budowlanych, metalurgicznego. Inne ważne gałęzie to wyrób, produkcja i przetwórstwo skór, działalność wydawnicza i poligraficzna, produkcja wyrobów z gumy.

Gospodarczo-społecznym bogactwem regionu są lasy i grunty leśne, zajmują one 48% ogólnej powierzchni regionu, co plasuje lubuskie na 1. miejscu w kraju pod względem lesistości. Duże obszary leśne przyczyniły się do rozwoju przemysłu drzewnego, meblarskiego i papierniczo-celulozowego. Tartaki rozsiane są po całym regionie.

Województwo lubuskie leży przy granicy z Niemcami, na głównej europejskiej osi komunikacyjnej wschód – zachód i ważnej osi północ – południe, co zwiększa w regionie znaczenie współpracy zagranicznej. Jest ona szczególnie ważna wobec postępującej integracji europejskiej.

3. Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego

W maju 2004 roku Polska przystąpiła do Wspólnot Europejskich. W związku z tym znalazła się w obszarze wsparcia funduszy strukturalnych. Województwo lubuskie swą szansę znalazło głównie w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006. Celem strategicznym ZPORR było tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską.

Zakończenie realizacji Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego w województwie lubuskim nastąpiło z końcem czerwca 2009 r. Fakt ten pozwala na próbę oceny tego okresu i jego wpływu na rozwój regionu. Wdrażanie polityki strukturalnej Unii Europejskiej w latach 2004-2006 w województwie lubuskim było możliwe dzięki realizacji pięciu jednofunduszowych sektorowych programów operacyjnych (SPO), dotyczących wzrostu konkurencyjności gospodarki, rozwoju zasobów ludzkich, restrukturyzacji i modernizacji sektora żywnościowego oraz rozwoju obszarów wiejskich, rybołówstwa i przetwórstwa ryb, infrastruktury transportowej i gospodarki morskiej. Natomiast równolegle do programów sektoro-

wych realizowany był dwufunduszowy (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny) Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR) – zarządzany na poziomie krajowym, ale wdrażany w systemie zdecentralizowanym na poziomie wojewódzkim. Województwo lubuskie w ramach ZPORR otrzymało do wykorzystania środki w wysokości 82,55 mln euro. Termin „zintegrowany” w nazwie programu oznaczał, że w odróżnieniu od pozostałych programów operacyjnych był on współfinansowany jednocześnie przez dwa fundusze strukturalne: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego – 85,3 % oraz Europejski Fundusz Społeczny – 14,8%.

Podział środków w ramach ZPORR na poszczególne województwa dokonany został w oparciu o trzy kryteria. Były to:

- liczba mieszkańców – 80% środków podzielono proporcjonalnie do liczby mieszkańców w poszczególnych województwach,
- PKB na jednego mieszkańca – 10% środków podzielono proporcjonalnie do liczby mieszkańców w województwach, w których średni poziom PKB na jednego mieszkańca w latach 1997-1999 był niższy od 80% średniej krajowej,
- stopa bezrobocia – 10% środków podzielono pomiędzy powiaty, w których średnia stopa bezrobocia w latach 1999-2001 wynosiła 150% średniej krajowej.

W ramach ZPORR do października 2005 r. odbyło się 6 konkursów. W odpowiedzi na ogłoszone konkursy zostało złożonych 1059 wniosków o dofinansowanie, z czego do współfinansowania w ramach ZPORR Zarząd Województwa wybrał 262 wnioski. Procent wykorzystania alokacji środków dla województwa lubuskiego według stanu kontraktacji na dzień 31 grudnia 2007 r. w poszczególnych priorytetach programu przedstawiał się następująco:

Priorytet I. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów – 103,35%.

Priorytet II. Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach – 104,34%.

Priorytet III. Rozwój lokalny – 102,39% [*Sprawozdanie z realizacji programu...* 2007, s. 2-3].

W latach 2004-2006 w województwie lubuskim absorbowane były środki w ramach działania 2.2 ZPORR Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne. W tym okresie skierowano do finansowania 107 projektów, zawarto 104 umowy, w tym:

- 35 na rok szkolny/akademicki 2004/2005 – kwota dofinansowania 5 900 200,18 PLN, wszystkie projekty zostały zakończone,
- 35 na rok szkolny/akademicki 2005/2006 – kwota dofinansowania 8 337 836,98 PLN, 23 projekty zostały zakończone a 12 jest w trakcie rozliczania,
- 34 na rok szkolny/akademicki 2006/2007 – kwota dofinansowania 6 688 754,00 PLN.

W ramach działań:

2.1 Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie podpisano 35 umów na kwotę 14 648 716,81 PLN,

2.3 Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa podpisano 8 umów na kwotę 4 459 559,54 PLN,

2.4 Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi podpisano 9 umów na kwotę 7 415 540,37 PLN.

Priorytet II – Wzmocnienie rozwoju regionalnego zasobów ludzkich w regionach i Priorytet III – Rozwój lokalny (działanie 3.4 – Mikroprzedsiębiorstwa) na 6 ogłoszonych konkursów do działania 2.5 Promocja Przedsiębiorczości wpłynęły 53 projekty, z których Komisja Oceny Projektów oceniła 39 i zarekomendowała do dofinansowania łącznie 17 projektów. Wartość podpisanych umów wynosiła 13 669 541,00 PLN.

Na pięć ogłoszonych konkursów do działania 2.6 Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy wpłynęło 65 projektów. Komisja Oceny Projektów oceniła łącznie 55 projektów, które przeszły pozytywnie ocenę formalną i zarekomendowała 29 projektów do dofinansowania. Wartość podpisanych umów wynosi 11 063 152,03 PLN.

W Priorytecie III – Rozwój Lokalny działanie 3.4 Mikroprzedsiębiorstwa podczas I konkursu (1/2004) zarekomendowano do dofinansowania 20 projektów na łączną kwotę 2 166 858,91 PLN. W ramach II konkursu (1/2005) zarekomendowano 48 projektów na kwotę 5 092 558,70 PLN oraz III konkursu (1/2006) – 37 projektów na łączną kwotę 3 862 395,74 PLN [*Opracowanie... 2009*].

W ocenie MRR w przekroju na poszczególne województwa pod względem płatności z kont programowych, zgodnie ze stanem na koniec września 2006 r., sytuacja najlepiej kształtowała się w województwie lubuskim – blisko 41% alokacji zostało wydatkowanych z kont programowych. Najniższy poziom płatności zanotowano w województwie mazowieckim – ponad 18% dostępnych środków. Średni poziom dokonanych płatności dla całego kraju wyniósł 25,75% z dostępnej alokacji na lata 2006-2006 [*Stan wdrażania... 2006*, s. 7].

4. Program Współpracy Przygranicznej – Inicjatywa Wspólnotowa Interreg III A

Wspólnoty Europejskie, począwszy od 1989 roku, uznając ogromne znaczenie regionów przygranicznych państw członkowskich w procesie konsolidacji obszaru europejskiego, wspierały szereg przedsięwzięć zmierzających do rozwoju współpracy transgranicznej [*Gorzelał i in. 2004*, s. 25].

Wejście Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku stworzyło nowe perspektywy rozwoju lokalnego i regionalnego oraz współpracy transgranicznej pomiędzy województwem lubuskim a Brandenburgią oraz drugim sąsiadem niemieckim Saksonią, jednak w latach 2004-2006 realizowany był tylko wspólny program z Brandenburgią. Był to program Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA (Polska województwo lubuskie – kraj związkowy Brandenburgia) współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz środków krajowych. Alokacja dla regionu wyniosła 28 545 857,00 euro. Całkowita alokacja w ramach IW INTER-

REG IIIA Polska – Brandenburgia województwo lubuskie – Brandenburgia) została wykorzystana w 91% (stan na czerwiec 2006 r.).

Województwo lubuskie łącznie z funduszami małych projektów otrzymało największą alokację dla obszaru zachodniego w zakresie wdrażania Inicjatywy INTER-REG IIIA, tj. 30,05 mln euro na trzyletni okres programowania, tj. 2004-2006.

Wybrane do realizacji projekty z województwa lubuskiego w ramach Programu INTERREG IIIA wpisują się w strategię działania wspólnego obszaru granicznego, wykazują charakter transgraniczny i wpływają na społeczny i gospodarczy rozwój lubusko-brandenburskiego pogranicza.

W ramach powyższego Programu złożono 153 wnioski projektowe, których łączna zakładana kwota wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wyniosła około 60,7 mln euro. Wspólny Komitet Sterujący zatwierdził 75 projektów, wspartych środkami Programu, na kwotę prawie 30 mln euro.

Poniższe zestawienie przedstawia liczbę projektów, które uzyskały pozytywną opinię członków wspólnego polsko-niemieckiego Komitetu Sterującego:

Priorytet I – Współpraca gospodarcza i wspieranie MŚP:

Działanie 1.1 Wspieranie transgranicznych stosunków gospodarczych – 5 projektów na łączną kwotę ok. 498 tys. euro,

Działanie 1.2 Wspieranie innowacji, badań i technologii – 3 projekty na łączną kwotę ok. 390 tys. euro,

Priorytet II – Rozwój infrastruktury:

Działanie 2.1 Poprawa transgranicznej logistyki i infrastruktury transportowej – szynowej, drogowej, wodnej i lotniczej – 7 projektów na łączną kwotę ok. 9603 tys. euro,

Działanie 2.2 Poprawa infrastruktury technicznej i komunalnej – 14 projektów na łączną kwotę ok. 5061 tys. euro,

Działanie 3.1 Ochrona środowiska – 12 projektów na łączną kwotę ok. 4062 tys. euro,

Priorytet III – Środowisko naturalne:

Działanie 3.2 Transgraniczna ochrona przeciwpożarowa, ochrona przed klęskami żywiołowymi i katastrofami – 7 projektów na łączną kwotę ok. 5491 tys. euro,

Działanie 3.3 Zachowanie potencjału przyrodniczego – 4 projekty na łączną kwotę ok. 1081 tys. euro,

Priorytet IV – Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich:

Działanie 4.1 Trwała odnowa wsi i alternatywy zatrudnieniowe dla ludności wiejskiej – 3 projekty na łączną kwotę ok. 565 tys. euro,

Działanie 4.2 Agroturystyka i infrastruktura turystyczna – 7 projektów na łączną kwotę ok. 300 tys. euro,

Działanie 4.3 Wspieranie transgranicznej współpracy w dziedzinie rolnictwa – 0 projektów.

Priorytet V – Szkolenia i zatrudnienie:

Działanie 5.1 Kształcenie i doskonalenie zawodowe na cele adaptacji do wymogów rynku pracy oraz tworzenie dodatkowych możliwości zatrudnieniowych poprzez miejsca pracy wspierane publicznie – 6 projektów na łączną kwotę ok. 601 tys. euro,

Działanie 5.2 Wspieranie placówek edukacyjnych i naukowych – 3 projekty na łączną kwotę ok. 901 tys. euro [*Opracowanie...* 2009].

5. Sektorowe Programy Operacyjne, Rozwój Zasobów Ludzkich i Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw

Kolejnym źródłem finansowania był Sektorowy Program Operacyjny „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”. Program ten miał istotne znaczenie w rozwoju wsi. W ramach SPO dla województwa lubuskiego dostępna była alokacja w wysokości 117 162 592,34 zł. Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich miał na celu budowę otwartego, opartego na wiedzy społeczeństwa poprzez zapewnienie warunków do rozwoju zasobów ludzkich w drodze kształcenia, szkolenia i pracy. Celem szczegółowym programu było rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości. Harmonijny rozwój gospodarki miał zapewnić wzrost zatrudnienia i osiągnięcie spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym. W latach 2004-2006 Wojewódzki Urząd Pracy w województwie lubuskim pełnił funkcję instytucji wdrażającej dla dwóch działań Priorytetu I – Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL):

Działanie 1.2 Perspektywy dla młodzieży.

Działanie 1.3 Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia.

W ramach SPO RZL dla Polski przeznaczonych było 147,0 mln euro ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w tym dla województwa lubuskiego ok. 43,2 mln euro.

Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze trzykrotnie ogłaszał konkurs w latach 2005-2007 dla powiatowych urzędów pracy w ramach działań 1.2 Perspektywy dla młodzieży i 1.3 Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia SPO RZL. W ramach konkursów wpłynęły łącznie 72 wnioski (po 36 na każde działanie). Wartość dofinansowania w działaniu 1.2 wynosiła 20 745 991,62 PLN, natomiast w działaniu 1.3 – 19 215 220,74 PLN.

Od początku wdrażania projektów w ramach SPO RZL wsparciem zostało objętych ponad 15 tys. osób bezrobotnych z terenu województwa lubuskiego, w tym 8822 osoby w ramach działania 1.2 oraz 6816 osób w ramach działania 1.3.

Stwierdzić również należy, że Departament Zarządzania Programem Wzrostu Konkurencyjności Przedsiębiorstw w Ministerstwie Gospodarki i Pracy prowadził

nabór projektów w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw.

W ramach działania 2.1 Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez doradztwo na 13 terminów składania wniosków do Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Zielonej Górze w sumie wpłynęły 92 projekty, z których 73 pozytywnie przeszły etap oceny formalnej. PARP po dokonaniu oceny merytorycznej wniosków, podpisała 41 umów o dofinansowanie z beneficjentami na łączną kwotę wsparcia 696 955,00 PLN.

W ramach działania 2.3 Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje na 4 terminy do Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Zielonej Górze w sumie wpłynęło 620 wniosków, z których 490 pozytywnie przeszło ocenę formalną i zostało przekazanych do PARP. Po dokonaniu oceny merytorycznej PARP podpisała 83 umowy, na łączną kwotę wsparcia – 45 786 120,56 PLN.

PARP ogłosiła również rozpoczęcie naboru wniosków o wsparcie w ramach poddziałania 2.2.1 Dotacje na innowacyjne inwestycje. W ramach tego poddziałania wpłynęły 124 wnioski, z których 85 zostało przekazanych do PARP. Po dokonaniu oceny merytorycznej PARP rekomendowała do wsparcia 16 projektów na łączną kwotę wsparcia 46 851 774,47 PLN [*Opracowanie...* 2009].

Osiągnięte efekty finansowe zarówno w SPO RZL, jak i SPO WKP miały istotny wpływ na rozwój małej i średniej przedsiębiorczości w regionie, co też wpłynęło na złagodzenie skutków światowego kryzysu.

6. Podsumowanie

Wysoki poziom wykorzystania funduszy w województwie lubuskim w pierwszym okresie budżetowym po akcesji, tj. w latach 2004-2006, w porównaniu z innymi regionami w Polsce zaowocował w czasie globalnego kryzysu utrzymaniem dodatniego wzrostu gospodarczego oraz utrzymaniem rynku pracy na względnie dobrej pozycji.

Cele te można było osiągnąć dzięki zespoleniu środków europejskich z kapitałem lokalnym, który zgodnie z procedurami unijnymi wynosił nie mniej niż 25% wielkości projektu i był niezbędny do uzyskania wsparcia.

Kolejnym istotnym czynnikiem trafności i efektywności zainwestowanych funduszy była zasada wyłaniania najlepszych projektów w drodze konkursów, co niestety w aktualnym okresie budżetowym nie jest już takie oczywiste i często konkursy zastępują tak zwane listy indykatywne.

Fundusze pomocowe przyznane województwu lubuskiemu na lata 2004-2006 zostały dobrze wykorzystane, a teraz przed województwem otwiera się nowa, niepowtarzalna szansa dalszego współfinansowania rozwojowych inwestycji wspieranych z budżetu Unii Europejskiej. Tą szansą jest kolejny okres budżetowy wydatkowania środków funduszy strukturalnych, obejmujący lata 2007-2013. W tym czasie województwo lubuskie tylko w ramach tzw. Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego otrzymało około 440 mln euro, a po uwzględnieniu pozostałych źródeł finansowania kwota ta znacznie przekracza miliard euro.

Literatura

- Gorzelał G., Bachtler J., Kasprzyk M. (red.), *Współpraca transgraniczna Unii Europejskiej: doświadczenia polsko-niemieckie*, Wydawnictwo Naukowe „Scholar”, Warszawa 2004.
- Opracowanie*, Departament Polityki Regionalnej, Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego, Zielona Góra 2009.
- Raport z pierwszego roku działalności*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2006.
- Sprawozdanie z realizacji programu (ZPORR) w województwie lubuskim*, LUW, Gorzów Wlkp. 2007.
- Stan wdrażania Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego*, MRR, Warszawa 2006.
- Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego*, Zarząd Województwa Lubuskiego, Zielona Góra 2000.

THE USE OF STRUCTURAL FUNDS OF THE EUROPEAN UNION IN THE YEARS 2004-2006 ON THE EXAMPLE OF LUBUSKIE VOIVODESHIP

Summary: Good pre-accession experience was effectively used in support within the Integrated Operational Programme of Regional Development in 2004-2006. Over 80 million euro granted for Lubuskie Voivodeship was orientated mainly to road, council and social infrastructure and the cross border cooperation was financed by the Community Initiative Interreg III A, which objective was to support the integrated and sustainable development in economic, social and cultural sphere on the Polish-German borderland.